

ZAPISNIK

sa 42. sjednice Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore, održane 30. septembra 2019. godine

Sjednica je počela u 16 sati i 5 minuta.

Sjednici je predsjedavao dr Halil Duković, predsjednik Odbora.

Sjednici su prisustvovali sledeći članovi/ce Odbora: dr Suad Numanović, Mirsad Murić, Momčilo Martinović, mr Branka Tanasijević, dr Nedžad Drešević i dr Ljiljana Đurašković.

Sjednici nije prisustvovao član Odbora dr Budimir Aleksić.

Sjednici su u skladu sa članom 67 stav 1 Poslovnika Skupštine Crne Gore prisustvovali: prof. dr Vesna Miranović, generalna direktorica Direktorata za kontrolu kvaliteta zdravstvene zaštite i unapređenje ljudskih resursa u zdravstvu u Ministarstvu zdravlja i Snežana Mijušković, zamjenica Zaštitnika/ce ljudskih prava i sloboda Crne Gore.

Sjednici je u skladu sa članom 67 stav 2 Poslovnika Skupštine Crne Gore prisustvovala Aleksandra Vukčević, predstavnica NVO "Građanska alijansa".

Sjednicu je pratila predstavnica medija.

****

Za sjednicu je utvrđen sledeći

DNEVNI RED:

- 1. PREDLOG ZAKONA O IZMJENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O UZIMANJU I PRESADIIVANJU LJUDSKIH ORGANA U SVRHU LIJEČENJA**, koji je Skupštini Crne Gore podnijela Vlada Crne Gore;
- 2. IZVJEŠTAJ „DJECA I BOLESTI ZAVISNOSTI U CRNOJ GORI“**, koji je Odboru za ljudska prava i slobode podnijela institucija Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore;
- 3. TEKUĆA PITANJA.**

****

PRVA TAČKA- PREDLOG ZAKONA O IZMJENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O UZIMANJU I PRESADIIVANJU LJUDSKIH ORGANA U SVRHU LIJEČENJA, koji je Skupštini Crne Gore podnijela Vlada Crne Gore

Generalna direktorica Direktorata za kontrolu kvaliteta zdravstvene zaštite i unapređenje ljudskih resursa u zdravstvu u Ministarstvu zdravlja prof. dr Vesna Miranović je upoznala članove Odbora sa ključnim odredbama Predloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o uzimanju i presađivanju ljudskih organa u svrhu liječenja navodeći da važećim zakonskim rješenjem nije regulisana mogućnost punoljetne, pravno sposobne i osobe koja je sposobna za rasuđivanje da može da da svojevoljni pisani pristanak svom izabranom doktoru da u slučaju moždane smrti njegovi/njeni organi mogu biti uzeti za transplantaciju osobama kojima je to jedini uslov preživljavanja. Predloženim zakonskim rješenjem se nudi ta mogućnost i propisuje se da pristanci budu evidentirani u registru koji bi bio u nadležnosti Ministarstva zdravlja. Izmjena Zakona je pripremljena na inicijativu pacijenata koji se nalaze na programu hronične hemodijalize.

Predlogom zakona se jasno definišu tri situacije:

1. da punoljetna, pravno sposobna i osoba sposobna za rasuđivanje za života može da da svojevoljni pristanak kod svog izabranog ljekara u pisanoj formi za doniranje organa radi transplantacije osobama kojima su ti organi potrebni isključivo radi liječenja,
2. da punoljetna, pravno sposobna i osoba sposobna za rasuđivanje za života može izričito da da izjavu kod svog izabranog ljekara da ne želi ni pod kojim uslovom da organi nakon doživljavanja moždane smrti budu iskorišćeni u svrhu liječenja i
3. da osoba koja za života nije dala ni jednu ni drugu pisanu izjavu može da bude predmet uzimanja organa u svrhu liječenja uz saglasnost njegove/njene porodice.

Prof. dr Vesna Miranović smatra da ova izmjena Zakona može doprinijeti stvaranju pozitivnog ambijenta koji bi omogućio da veći broj pacijenata dobije neophodne organe u svrhu liječenja. Svijest građana o značaju doniranja organa je na niskom nivou, a naše društvo je sklono preubjeđenjima kojima se osporavaju čak i najbolje namjere. U prilog tome govori činjenica da je bilo 47 utvrđenih moždanih smrti, a da su porodice u svega dva slučaja dale saglasnost za presađivanje organa.

Saopštila je da je veliki broj lica na javnoj listi čekanja za presađivanje organa, koja je u šifrovanom obliku objavljena na sajtu Ministarstva zdravlja. U svrhu podizanja svijesti građana o značaju presađivanja organa, pripremljena je značajna, dobra i kvalitetna kampanja koja će se sprovoditi u kontinuitetu i doprijeti do svih sfera društva.

Takođe, poručila je da će se predloženim zakonskim rješenjem omogućiti da veliki broj pacijenata dođe do organa koji im je potreban, što će posredno obezbijediti i uštede građanima u finansijskom smislu, budući da je presađivanje organa od moždano mrtve osobe jedan od najjeftinijih načina liječenja pacijenta. Unapređenjem transplantacionog programa koji u Crnoj Gori funkcioniše od 2012. godine stvaraju se realne nade da ćemo u bliskoj budućnosti možda imati mogućnost da se dio transplantacionog programa, osim transplantacije bubrega, sprovodi u Crnoj Gori.

U raspravi su učestvovali poslanici: mr Branka Tanasijević, Momčilo Martinović, dr Ljiljana Đurašković, dr Suad Numanović, Mirsad Murić i predsjednik Odbora dr Halil Duković.

Članovi Odbora su mišljenja da treba pažljivo raditi na osmišljavanju adekvatne kampanje u cilju podizanja svijesti građana i njihovog ohrabivanja da pobijede predrasude i da postanu donori.

Poslanica mr Branka Tanasijević ocjenjuje da su predložena zakonska rješenja puno bolja od važećeg Zakona, jer pretpostavljena saglasnost nije dala rezultate s obzirom da su u praksi članovi porodice osporavali uzimanje organa od lica koje je doživjelo moždanu smrt. Predloženo rješenje je dobro, jer potencijalni donor ima mogućnost da kod izabranog ljekara da saglasnost za doniranje organa i od njega dobije donorsku karticu, čime je olakšana i sama procedura. Mišljenja je da sami čin donošenja odluke o uzimanju donorske kartice treba da bude intiman, privatni izbor svakog pojedinca koji želi na taj način da produži nečiji život. Po njenom mišljenju, predrasude o opasnosti po bezbjednost donora su neprihvatljive.

S obzirom na to da kampanje nijesu bile kontinuirane, jer se nekada o ovoj temi puno priča, a u određenim periodima nastupa zatišje, smatra da u kontinuitetu treba sprovoditi kampanje koje će doprinijeti podizanju svijesti o značaju doniranja organa koje je plemenita i humana misija. Naglasila je da bi bilo poželjno da ličnosti poput glumaca i sportista promovišu zavještavanje organa i na taj način budu pozitivan primjer građanima kod kojih još uvijek postoji dilema o doniranju.

Član Odbora Momčilo Martinović istakao je da ga obeshrabruje statistika u pogledu implementacije važećeg Zakona i da u tom kontekstu razumije i razlog za predlaganje izmjena i dopuna Zakona. Pozitivnim je ocijenio što je dozvoljena mogućnost donora da u određenom trenutku odustane od namjere doniranja organa. Smatra da se treba ugledati na pozitivna iskustva i prakse susjednih država u transplantaciji organa što može pomoći u pravilnoj interpretaciji značaja ovog zakona za društvo. Saglasan je da više pažnje treba pokloniti kampanji koju treba pažljivo osmisлити. Mišljenja je da bi bilo korisno da se čuje i riječ nekog ko je bio primalac organa ili članova njegove porodice o važnosti transplantacije organa za produžetak života.

Poslanica dr Ljiljana Đurašković je upitala da li se Predlogom zakona o izmjenama i dopunama Zakona o uzimanju i presađivanju ljudskih organa u svrhu liječenja ukida pretpostavljena saglasnost.

Član Odbora dr Suad Numanović smatra značajnim aktivnosti na jačanju svijesti mlade populacije koja treba da utiče na njihove roditelje da budu donori ljudskih organa, kao i da sami budu potencijalni donori. Crna Gora koristi program transplantacije organa, posebno kod nefroloških pacijenata i tu je značajna saradnja sa Hrvatskom, ali nije dobro što kod naših građana još uvijek ne postoji spremnost za doniranjem organa. Ističe da postoji potreba za transplantacijom bubrega, srca, jetre i drugih organa gdje je značajan broj pacijenata na čekanju, jer članovi njihovih porodica iz različitih razloga nijesu u mogućnosti da im doniraju organe.

Poslanik Mirsad Murić je istakao da određeni ljudi nemaju povjerenja u izabranog doktora i medicinsko osoblje zbog toga što nijesu sigurni da će podaci o potencijalnom donoru ostati anonimni. Takođe, postoje predrasude građana da doktori neće pružiti adekvatnu medicinsku pomoć teško bolesnoj osobi ukoliko računaju da ona može biti potencijalni donor. Upozorio je da postoji realna opasnost od zloupotreba, prvenstveno trgovine organima.

Predsjednik Odbora za ljudska prava i slobode dr Halil Duković je saopštio da se ne može od svake osobe koja je potpisala donorsku karticu uzeti organ, jer je mnogo činjenica koje na to utiču. Postoje i izazovi u sprovođenju ovog zakona, a predrasude su jedan od najvećih. Naglasio je da je transplantacija jedan od načina liječenja, a svi želimo da naš zdravstveni sistem bude dobar i efikasan.

Predsjednik Odbora dr Halil Duković je obavijestio predstavnicu predlagača da je Sekretarijat Odbora uočio da zbog preciziranja pojedinih predloženih normi Odbor treba da podnese Amandman na Predlog zakona kojim se u članu 7 Predloga zakona kojim se poslije člana 62 Zakona dodaje novi član, u novododatom članu 62a riječi: "donorsku karticu" zamjenjuju se riječima "donorsku karticu". Takođe, u Predlogu zakona uočena je pravno-tehnička greška koju je potrebno otkloniti u pripremi zakona za objavu, uz saglasnost predstavnika predlagača.

Sa Amandmanom Odbora saglasila se predstavnica predlagača zakona i isti postaje sastavni dio Predloga zakona.

Predstavnica predlagača zakona prof. dr Vesna Miranović je saopštila da je kampanja za povećanje svijesti građana o značaju transplantacije organa već pripremljena. Za početak kampanje je planiran blagi, neutralni pristup u kojem se, zbog senzibiliteta teme i mogućeg otpora prema ovom pitanju, neće vršiti pritisak na građane. Ključna riječ u kampanji biće "heroj", a za aktere su izabrane neutralne ličnosti i djeca. U kampanji će se pojaviti i osobe koje su imale pozitivno iskustvo u donaciji organa koje su samoinicijativno kontaktirale Ministarstvo zdravlja sa predlogom učešća u ovoj kampanji.

Zakon sam po sebi neće doprinijeti većem broju donora, ali će biti odličan alat da se pojača snaga pretpostavljene saglasnosti, kojoj po sadašnjim zakonskim propisima porodica može da se usprotivi. Cilj je da se broj donorskih kartica poveća na 20% od ukupne populacije Crne Gore u periodu od dvije godine. Smatra da su 300 potpisanih donorskih kartica iz 2014. godine bez pravnog dejstva i da zbog toga i statističke vjerovatnoće nijesu imale mogućnost da "urode plodom". Svjesna je da je ovo pitanje opterećeno predrasudama i etičkim izazovima. Istakla je da kroz transparentnost i otvorenu razmjenu informacija treba raditi na podsticanju povjerenja kod građana i rušenju predrasuda.

Izabrani doktor je osoba prema kojoj treba imati povjerenje, jer se njoj povjeravaju najveće tajne, ali uvijek postoji određeni rizik "curenja" informacija o potpisivanju izjave o zavještavanju organa. Ljekari su se obavezali da moraju čuvati ljekarsku tajnu. Zbog opasnosti od moguće trgovine organima, Ministarstvo zdravlja nikad nije podržalo akcije sakupljanja novca za transplantaciju organa, već su uzdržani i vrlo pažljivo razmatraju svaku pojedinačnu situaciju.

Pravilnikom o načinu i postupku upućivanja osiguranih lica na liječenje van Crne Gore propisan je način i postupak upućivanja osiguranih lica na liječenje u inostranstvu, među kojima je i transplantacija organa i tkiva na teret sredstava obaveznog zdravstvenog osiguranja. Kada pacijent ima obezbijeđenog donora sve se može riješiti na teret sredstava Fonda za zdravstveno osiguranje. Ukoliko pacijent ima srodnog donora, transplantacija organa se može obaviti u Crnoj Gori. Ukoliko se desi da je pacijent na listi čekanja neke druge evropske države koja ima jasan transplantacioni program, omogućava se da pacijent o trošku države pođe tamo na liječenje. Prilikom obraćanja za pomoć u liječenju pacijenti se moraju pridržavati zakonske procedure. Zakonom o uzimanju i presađivanju

ljudskih organa u svrhu liječenja omogućava se liječenje pacijenta o trošku države na zakonom propisan način.

Prof. dr Vesna Miranović je izjavila da je sa njenim kolegama iz Hrvatske uspostavljena sjajna saradnja i da su već nekoliko puta upriličene studijske posjete radi razmjene profesionalnih znanja i iskustava. Takođe je pojasnila da bi 15 osoba u stanju moždane smrti od kojih bi se mogli uzeti organi za transplantaciju moglo da zadovolji potrebe svih sa liste čekanja u Crnoj Gori. Informisala je da se trenutno kroz IPA projekat radi na dobijanju softvera koji će omogućiti da izabrani ljekar u momentu davanja pisane saglasnosti može istu da proslijedi direktno u registar Ministarstva zdravlja. Takođe, radi se na pripremi pravilnika koji će omogućiti da se pacijent nesmetano, bezbjedno i anonimno sprovede kroz sistem putem šifrovanog koda, čime se štite lica koja odluče da doniraju organe, jer prilikom svoje odluke ne znaju koji pacijent će dobiti organ, a štite se i pacijenti. Prednost u odnosu na drugog pacijenta može se dobiti isključivo po specifičnim objektivnim parametrima za procjenu, koji se prikazuju putem bodovne liste pacijenata. Iako je na čelu Nacionalnog tima za transplantaciju organa, ne zna ko je na listi čekanja organa u Crnoj Gori.

Kad su u pitanju pacijenti na hemodijalizi, idealni period za transplantaciju bubrega je period prije nego što hemodijaliza počne. U Crnoj Gori je oko 300 pacijanata na programu hemodijalize i nažalost nijesu svi pogodni za transplantaciju bubrega, jer otpočinjanjem procesa hemodijalize procenat pacijenata pogodnih za transplantaciju bubrega pada na 50%, a vrlo brzo nakon toga na 30%. Trenutno se na listi čekanja nalazi svega 28 osoba pogodnih za transplantaciju bubrega. Ministarstvo zdravlja treba da ubijedi pacijente da ne idu u zemlje Dalekog Istoka gdje se nasumice vršila transplantacija bubrega bez ikakvih testiranja o podudarnosti.

Izrazila je nadu da će Predlog zakona na plenumu Skupštine biti jednoglasno usvojen, jer može da doprinese poboljšanju kvaliteta i dužini trajanja života lica kojima je transplantacija organa potrebna.

Odbor za ljudska prava i slobode je jednoglasno (sa 6 glasova "za") podržao Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o uzimanju i presađivanju ljudskih organa u svrhu liječenja i predložio Skupštini da ga usvoji sa Amandmanom koji je Odbor podnio, a sa kojim se saglasila predstavница predlagača.

Odbor je na osnovu člana 69 stav 2 Poslovnika Skupštine Crne Gore, podnio Skupštini

IZVJEŠTAJ
O RAZMATRANJU PREDLOGA ZAKONA
O IZMJENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O UZIMANJU I PRESAĐIVANJU
LJUDSKIH ORGANA U SVRHU LIJEČENJA

Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore, kao matični odbor, na 42. sjednici, održanoj 30. septembra 2019. godine razmotrio je PREDLOG ZAKONA O IZMJENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O UZIMANJU I PRESAĐIVANJU LJUDSKIH ORGANA U SVRHU LIJEČENJA, koji je podnijela Vlada Crne Gore.

Predstavnica predlagača, generalna direktorica Direktorata za kontrolu kvaliteta zdravstvene zaštite i unapređenje ljudskih resursa u zdravstvu u Ministarstvu zdravlja prof. dr Vesna Miranović je saopštila:

- da važećim zakonskim rješenjem nije regulisano da punoljetna, pravno sposobna i osoba sposobna za rasuđivanje može da svojevolski pisani pristanak svom izabranom doktoru da u slučaju moždane smrti njegovi/njeni organi mogu biti uzeti za transplantaciju osobama kojima je to jedini uslov preživljavanja;

- predloženim zakonskim rješenjem, pripremljenim na inicijativu pacijenata koji su na programu hronične hemodijalize, nudi se ta mogućnost i propisuje se da pristanci budu evidentirani u registru koji bi bio u nadležnosti Ministarstva zdravlja;

- da je svijest građana Crne Gore o značaju doniranja organa na niskom nivou, o čemu svjedoči činjenica da su od 47 utvrđenih moždanih smrti u samo dva slučaja porodice dale saglasnost za uzimanje organa;

- da je veliki broj lica na javnoj listi čekanja za presađivanje organa, koja je u šifrovanom obliku objavljena na sajtu Ministarstva zdravlja, a 15 osoba u stanju moždane smrti od kojih bi se mogli uzeti organi za transplantaciju moglo bi da zadovolji potrebe svih sa liste čekanja u Crnoj Gori;

- da se prednost u odnosu na drugog pacijenta može dobiti isključivo po specifičnim objektivnim parametrima za procjenu, koji se prikazuju putem bodovne liste pacijenata, pri čemu niko ne zna ko je na listi čekanja organa u Crnoj Gori, pa čak ni predsjednica Nacionalnog koordinacionog tijela u oblasti presađivanja organa i

- da se trenutno kroz IPA projekat radi na dobijanju softvera koji će omogućiti da izabrani ljekar u momentu davanja pisane saglasnosti može istu prosljediti direktno u registar Ministarstva zdravlja i da se priprema pravilnik koji će omogućiti da se pacijent nesmetano, bezbjedno i anonimno sprovede kroz sistem putem šifrovanog koda, čime se štite lica koja odluče da doniraju organe, jer prilikom svoje odluke ne znaju koji pacijent će dobiti organ, a štite se i pacijenti.

Predlogom zakona definišu se tri situacije:

1. da punoljetna, pravno sposobna i osoba sposobna za rasuđivanje za života može dati svojevoljni pristanak kod svog izabranog ljekara u pisanoj formi za doniranje organa radi transplantacije osobama kojima su ti organi potrebni isključivo radi liječenja,
2. da punoljetna, pravno sposobna i osoba sposobna za rasuđivanje za života može izričito dati izjavu kod svog izabranog ljekara da ne želi ni pod kojim uslovom da organi nakon doživljavanja moždane smrti budu iskorišćeni u svrhu liječenja i
3. da osoba koja za života nije dala ni jednu ni drugu pisanu izjavu može da bude predmet uzimanja organa u svrhu liječenja uz saglasnost njegove/njene porodice.

Takođe, informisala je:

- da predložene izmjene i dopune Zakona mogu doprinijeti stvaranju pozitivnog ambijenta koji bi omogućio da veći broj pacijenata dobije neophodne organe u svrhu liječenja, što će posredno obezbijediti i uštede u finansijskom smislu, budući da je presađivanje organa od moždano mrtve osobe jedan od najjeftinijih načina liječenja pacijenta;

- da je u cilju jačanja svijesti građana o značaju presađivanja organa pripremljena kvalitetna kampanja koja će se sprovoditi u kontinuitetu i doprijeti do svih sfera društva i

- da se unapređenjem transplantacionog programa koji u Crnoj Gori funkcioniše od 2012. stvaraju realne nade da ćemo u bliskoj budućnosti možda imati mogućnost da se dio transplantacionog programa, osim transplantacije bubrega, sprovodi u Crnoj Gori.

Članovi Odbora za ljudska prava i slobode su ocijenili:

- da su predložena zakonska rješenja bolja od važećeg Zakona, jer dosadašnja pretpostavljena saglasnost nije dala rezultate s obzirom da su u praksi članovi porodice osporavali uzimanje organa od lica koje je doživjelo moždanu smrt;

- čin donošenja odluke o uzimanju donorske kartice treba da bude intiman, privatni izbor svakog pojedinca koji na taj način želi da produži nečiji život;

- da se ne može od svake osobe koja je potpisala donorsku karticu uzeti organ, jer je mnogo činjenica koje na to utiču;

- da treba pažljivo raditi na osmišljavanju adekvatne, kontinuirane kampanje u cilju podizanja svijesti građana, posebno mlade populacije i njihovog ohrabriranja da pobijede predrasude i postanu donori organa, što je humana i plemenita misija i

- da bi bilo korisno da se u kampanji čuje i riječ nekog ko je bio primalac organa ili članova njegove porodice o važnosti transplantacije organa, kao jednog od načina liječenja.

U završnoj riječi, predstavnica predlagača zakona je informisala:

- da je kampanja za povećanje svijesti građana o značaju transplantacije organa već pripremljena i da je u početku planiran blagi, neutralni pristup u kojem se, zbog senzibiliteta teme i mogućeg otpora, neće vršiti pritisak na građane. Za aktere su izabrane neutralne ličnosti i djeca, pri čemu će se u kampanji pojaviti i osobe koje su imale pozitivno iskustvo u donaciji organa koje su samoinicijativno kontaktirale Ministarstvo zdravlja sa predlogom učešća u ovoj aktivnosti. Ključna riječ u kampanji biće "heroj";

- da zakon sam po sebi neće doprinijeti stvaranju većeg broja donora, ali biće odličan alat da se pojača snaga pretpostavljene saglasnosti, kojoj po sadašnjim zakonskim propisima porodica može da se usprotivi;

- cilj je da se broj donorskih kartica poveća na 20% od ukupne populacije Crne Gore u periodu od dvije godine i da se transparentnošću i otvorenom razmjenom informacija doprinese rušenju predrasuda i podsticanju povjerenja građana;

- Pravilnikom o načinu i postupku upućivanja osiguranih lica na liječenje van Crne Gore propisan je način i postupak upućivanja osiguranih lica na liječenje u inostranstvu, među kojima je i transplantacija organa i tkiva na teret sredstava obaveznog zdravstvenog osiguranja. Kada pacijent ima obezbijeđenog donora sve se može riješiti na teret sredstava Fonda za zdravstveno osiguranje. Ukoliko pacijent ima srodnog donora, transplantacija organa se može obaviti u Crnoj Gori. Ukoliko se desi da je pacijent na listi čekanja neke druge evropske države koja ima jasan transplantacioni program, omogućava se da pacijent o trošku države pođe tamo na liječenje.

Predstavnica predlagača je izrazila nadu da će Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o uzimanju i presađivanju ljudskih organa u svrhu liječenja na plenumu Skupštine biti jednoglasno usvojen, jer može da doprinese poboljšanju kvaliteta i dužine trajanja života lica kojima je transplantacija organa potrebna.

Nakon uvodnih napomena predstavnice predlagača i rasprave, Odbor je **jednoglasno** (sa šest glasova „za”) **podržao** Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o uzimanju i presađivanju ljudskih organa u svrhu liječenja i predlaže Skupštini **da ga usvoji, sa Amandmanom koji je Odbor podnio.**

Amandman

U članu 7 Predloga zakona kojim se poslije člana 62 Zakona dodaje novi član, u novododatom članu 62a riječi: „donatorsku karticu” zamjenjuju se riječima: „donorsku karticu”.

Sa Amandmanom Odbora saglasila se predstavnica predlagača, pa isti, shodno članu 150 stav 3 Poslovnika Skupštine Crne Gore, postaje sastavni dio teksta Predloga zakona.

Takođe, Odbor je konstatovao da u Predlogu zakona postoji pravno - tehnička greška koju je potrebno korigovati.

Sa konstatacijom Odbora saglasila se predstavnica predlagača, pa na taj način, korigovana odredba postaje sastavni dio ovog Predloga zakona.

U pitanju je sljedeća pravno - tehnička korekcija:

U članu 3 Predloga zakona kojim se mijenja član 33 Zakona u stavu 7 broj „5” zamjenjuje se brojem „6”.

Za izvjestioca Odbora na sjednici Skupštine određen je poslanik Mirsad Murić, član Odbora.

DRUGA TAČKA- IZVJEŠTAJ „DJECA I BOLESTI ZAVISNOSTI U CRNOJ GORI“, koji je Odboru za ljudska prava i slobode podnijela institucija Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore

Zamjenica Zaštitnika/ce ljudskih prava i sloboda Crne Gore Snežana Mijušković je u uvodnom obrazloženju Izvještaja „Djeca i bolesti zavisnosti u Crnoj Gori“ informisala:

- da je Izvještaj baziran na stavovima djece i da je istraživanjem obuhvaćeno ukupno 1.000 ispitanika, od toga 342 ispitanika iz 37 osnovnih i 658 ispitanika iz 25 srednjih škola,
- da je osnovni cilj istraživanja bio da se utvrdi stepen učestalosti korišćenja duvana, alkohola, droga, učešće u igrama na sreću, posjećivanju kladionica i kockanja na internetu, kao i dostupnost psihoaktivnih supstanci osnovnoškolcima i srednjoškolcima,
- da su specifični ciljevi bili: utvrđivanje obrazaca ponašanja roditelja koji potencijalno imaju ulogu generatora nepoželjnog ponašanja učenika; utvrđivanje određenih karakteristika ličnosti i stavova učenika koji potencijalno predstavljaju faktore nepoželjnog ponašanja i utvrđivanje načina na koji učenici provode slobodno vrijeme, a sastavni dio ovog cilja je i utvrđivanje odnosa između korišćenja slobodnog vremena i nepoželjnog ponašanja.

Istraživanje je realizovano anketnom metodom na osnovu posebnog upitnika, a analitičke jedinice za uzorkovanje bile su škole.

Zamjenica Zaštitnika/ce je takođe informisala o ključnim analitičkim nalazima i Preporukama Zaštitnika upućenim Vladi Crne Gore, Ministarstvu prosvjete, Ministarstvu zdravlja, Ministarstvu rada i socijalnog staranja, Ministarstvu sporta i mladih, Ministarstvu kulture i lokalnim samoupravama.

Ključni nalazi istraživanja mogu se sažeti u sledećem:

- preko 37% srednjoškolaca i učenika završnih razreda osnovne škole, rjeđe ili češće, koristi alkohol;
- gotovo svaki četvrti učenik ide u kladionicu;
- preko 1/5 učenika puši (20%);
- marihuanu koristi više od 11% učenika;
- preko 8% učenika u prosjeku koristi teške droge;
- kada koriste nelegalne supstance (teške droge), polovina njih koristi jednu supstancu, a druga polovina dvije i više supstanci;
- rizičan period početka korišćenja psihoaktivnih supstanci jeste period između šestog osnovne i drugog srednje, pa u ovom periodu treba posebno posvetiti pažnju učenicima kako bi se zaštitili od potencijalnog korišćenja psihoaktivnih supstanci;
- osim alkohola i cigareta, sve vrste klađenja, a naročito kladionica, veoma su dostupni učenicima;
- lijekovi za smirenje prilično su dostupni;
- psihoaktivne supstance su veoma dostupne i u preko 20% slučajeva učenici prijavljuju da je do njih moguće doći u roku od pola do nekoliko sati;
- narkotici se nerijetko koriste u školama, a indikativno je da je ovo češći slučaj nego što đaci dolaze u školu pod uticajem alkohola;
- učestalost korišćenja cigareta i marihuane kod mladih u Crnoj Gori je na nivou prosjeka njihovih vršnjaka u zemljama EU;
- učenici koriste alkohol u Crnoj Gori u značajno manjoj mjeri od prosjeka EU zemalja, ali zato u nešto većoj mjeri koriste ilegalne (teške) droge;
- mladi veliki dio svog slobodnog vremena provode uz slušanje muzike i odmor, ali nije mali broj onih koji vrijeme provode na kompjuteru i na društvenim mrežama;
- učenici izlaze u grad veoma često, gotovo 30% njih izlazi svaki dan, pri čemu su oni koji svakodnevno izlaze u grad pod većim rizikom od korišćenja psihoaktivnih supstanci;
- gotovo polovina roditelja, po mišljenju učenika, bi bili manje ili više tolerantni pri saznanju da njihova djeca konzumiraju alkohol;
- ključni razlog pušenja je, kako ističu mladi, potreba da budu važni pred vršnjacima;

- učenici ističu da su ključne osobine koje treba da razviju, a na kojima njihovi roditelji insistiraju, lijepo vladanje, tolerancija, radne navike i odgovornost;
- preko polovine ispitanih učenika su pohađali edukativne radionice o zloupotrebi psihoaktivnih supstanci, a ključno je da oni koji su pohađali te radionice u manjoj mjeri iskazuju negativna ponašanja;
- mjerenjem moralnog relativizma utvrđeno je da je manji broj učenika koji smatraju da postoje jasna načela o tome šta je dobro, a šta zlo, u odnosu na one koji relativizuju moralne norme;
- mjerenjem socijalnog povjerenja utvrđen je jako nizak nivo interpersonalnog povjerenja kod učenika;
- posmatrano po kategorijama učenika, u skladu sa očekivanjima, sve vrste nepoželjnog ponašanja su izraženije kod srednjoškolaca i učenika, nego kod osnovaca i učenica;
- kada je o regionalnoj distribuciji riječ, problemi nepoželjnog ponašanja su izraženiji u centralnom regionu i na primorju u odnosu na sjeverni region i
- kada je riječ o opštinama, identifikovano je da je Nikšić najkritičnija opština, jer su u tom gradu sve vrste nepoželjnog ponašanja učestalije nego u ostalim opštinama obuhvaćenim istraživanjem.

Zamjenica Zaštitnika/ce je informisala o Preporukama Zaštitnika upućenim nadležnim institucijama, navodeći da su preporučili:

1. Vladi Crne Gore da:

- utvrdi sveobuhvatnu nacionalnu strategiju za djecu zasnovanu na pravima djeteta definisanim Konvencijom UN-a o pravima djeteta;
- uspostavi odgovarajući i transparentni sistem finansiranja za usluge promovisanja, prevencije i liječenja bolesti zavisnosti, uključujući garanciju da se osnovne usluge zaštite pružaju djeci i porodicama besplatno.

2. Ministarstvu prosvjete da:

- sprovodi obuke zaposlenih u obrazovnim ustanovama za prepoznavanje i upravljanje bolestima zavisnosti kod djece;
- sprovede analizu rada pedagoško-psiholoških službi i prilagodi broj i strukturu zaposlenih u skladu sa stvarnim potrebama učenika;
- kontinuirano vrši edukaciju nastavnog kadra sa ciljem što boljeg prepoznavanja bolesti zavisnosti kod djece;
- kontinuirano vrši edukaciju učenika o bolestima zavisnosti sa posebnim akcentom na učenike u riziku u cilju prevencije i rane intervencije;
- uspostavi modele saradnje sa ustanovama sistema zdravstvene, socijalne i dječje zaštite na lokalnom nivou u cilju sprovođenja preventivnih programa.

3. Ministarstvu zdravlja da:

- obezbijedi neophodan specijalizovani kadar u cilju adekvatne zdravstvene zaštite djece sa problemima zavisnosti, na svim nivoima zdravstvene zaštite;
- kontinuirano sprovodi edukacije pedijataru, kao izabranog ljekara u cilju ranog otkrivanja bolesti zavisnosti kod djece;
- uredi jasne procedure i protokole o razmjeni informacija unutar zdravstvenog sistema u cilju adekvatnog dijagnostikovanja, tretmana i liječenja djece i mladih od bolesti zavisnosti;
- uspostavi i kontinuirano vodi registar djece sa bolestima zavisnosti;
- uspostavi modele saradnje sa ustanovama sistema obrazovanja i socijalne i dječje zaštite na lokalnom nivou u cilju sprovođenja preventivnih programa.

4. Ministarstvu rada i socijalnog staranja da:

- uspostavi dostupne usluge podrške djeci i porodicama koje se nalaze u stanju socijalne potrebe;
- unaprijedi kadrovske kapacitete postojećih ustanova za brigu i smještaj djece;
- uspostavi modele saradnje sa ustanovama sistema obrazovanja i zdravstvene zaštite na lokalnom nivou u cilju sprovođenja preventivnih programa.

5. Ministarstvu sporta i mladih da:

- ustanovi programe uključenja u sportske aktivnosti i učini ih besplatnim i dostupnim svoj djeci;
- uspostavi modele saradnje sa ustanovama sistema obrazovanja, zdravlja i socijalne i dječje zaštite na lokalnom nivou u cilju sprovođenja preventivnih programa.

6. Ministarstvu kulture da:

- sprovodi aktivnosti u cilju zaštite djece od štetnih medijskih sadržaja u Crnoj Gori (naročito porazna za omladinu je praksa nekih medija da glorifikuju junake–uživaoce ovih supstanci) i unapređenja i promocije podsticajnih i kvalitetnih medijskih sadržaja.

7. Lokalnim samoupravama da:

- uspostave modele saradnje sa ustanovama sistema obrazovanja, zdravlja, socijalne i dječje zaštite, sporta i kulture na lokalnom nivou u cilju sprovođenja preventivnih programa.

U raspravi su učestvovali: predsjednik Odbora dr Halil Duković i članovi Odbora: Momčilo Martinović, mr Branka Tanasijević, dr Suad Numanović i Mirsad Murić.

Predsjednik Odbora dr Halil Duković je ocijenio da su bolesti zavisnosti prisutne u našem društvu, a od ove godine po prvi put imamo podatke o zastupljenosti ove bolesti kod najmlađe populacije. Mišljenja je da posebnu pažnju treba posvetiti djeci uzrasta od šestog razreda osnovne do drugog razreda srednje škole, jer je to najrizičniji period za djecu.

Poslanika Momčila Martinovića je interesovalo da li postoje uporedni podaci o tome kakvo je stanje u ovoj oblasti bilo u prethodnim periodima, kako bi se mogli pratiti trendovi i koje aktivnosti bi Odbor za ljudska prava i slobode mogao preduzeti u smislu praćenja realizacije Preporuka Zaštitnika datih nadležnim institucijama u ovoj oblasti.

Članica Odbora mr Branka Tanasijević je informisala da se rade određena istraživanja u ovoj oblasti svake četiri godine, kao što je ESPAD istraživanje i da je Crna Gora tri puta učestvovala u njemu. Smatra da su najbolje ankete one koje imaju makar jedno pitanje otvorenog tipa gdje ispitanici mogu iznijeti svoj stav. Predlaže da isti subjekat koji je radio ovo istraživanje u narednom periodu ponovi istraživanje radi dobijanja uporednih podataka. Smatra da bi bilo korisno da je u anketi postavljeno i pitanje: Da li uspjeh u životu zavisi od nivoa obrazovanja? Takođe, važno je i pitanje o tome ko su idoli za mlade ljude. Po prvi put u Crnoj Gori je urađeno istraživanje koje se tiče zavisnosti od interneta i kockanja. Kod nas čak i postoji divljenje prema djeci koja u ranom uzrastu koriste internet, a usled toga često dolazi do otuđenja i brojnih drugih problema.

Kada je riječ o korišćenju droga, smatra da je 50% djece o ovoj temi informisano od strane kancelarija za prevenciju narkomanije koje postoje u svakom gradu u Crnoj Gori, kao i od Savjeta za sprječavanje zloupotrebe droga. Iako se često pravi paralela između materijalnog stanja porodice i navika djece, istakla je da je svako dijete u riziku. U prosjeku jedan zavisnik uvlači šest novih, pa je veoma važno da se problem otkrije na vrijeme. U cilju preventivnog djelovanja, mišljenja je da bi, uz saglasnost roditelja, djeci trebalo jednom u pola godine uzimati uzorak krvi kako bi se uvrđilo da li su pozitivni na psihoaktivne supstance. Ukazala je da ne postoje lake i teške droge, jer je svaka zavisnost teška, a jedan od najvećih problema je velika dostupnost droga, posebno tableta za smirenje. Naročito je zabrinjava tolerantnost roditelja koji blagovremeno ne prepoznaju probleme u ponašanju njihove djece koji mogu biti prouzrokovani korišćenjem droga. Korelacija između alkoholizma i narkomanije je 100%.

S obzirom da u Preporukama Zaštitnika nema preporuke koja se odnosi na rad sa roditeljima, kao osoba koja je deset godina radila sa roditeljima zavisnika, poslanica Tanasijević je saopštila da su roditelji zastrašujuće neinformisani, ne mogu da prate ponašanje svog djeteta, jer ni sami nemaju dovoljan nivo znanja i vrlo teško mogu da znaju kako da se ponašaju kad je prisutan problem. Stoga su važna Savjetovališta za roditelje zavisnika i druge članove porodice koja bi im pomogla da steknu saznanja o tome kako da pristupe problematičnoj djeci i pomognu im da se liječe od bolesti zavisnosti.

Poslanik dr Suad Numanović je naglasio da postoji mnogo istraživanja, strategija, akcionih planova, ali da su problemi i dalje prisutni. Mišljenja je da mora postojati multidisciplinarni pristup i dobra evidencija o svim realizovanim aktivnostima počev od porodice do škole, jer se samo na taj način može istinski pomoći u rješavanju ovog problema.

Član Odbora Mirsad Murić je iskazao zabrinutost rezultatima istraživanja i naglasio da roditelji, škole i zdravstvene ustanove moraju voditi posebnu brigu o djeci u periodu puberteta. U ovom periodu hormoni utiču na mijenjanje fizičkog izgleda, fiziološkog stanja organizma i emocije. Ističe da djeca i roditelji izbjegavaju razgovor o polnom razvoju, što nije dobro. Stoga smatra veoma važnim proces edukacije nastavnog kadra koji će o ovom pitanju razgovarati sa adolescentima, jer je prevencija ključna.

Zamjenica Zaštitnika/ce ljudskih prava i sloboda Crne Gore Snežana Mijušković se osvrnula na komentare i sugestije poslanika. Mišljenja je da možda nije dobro što ovaj Izvještaj nijesu sačinili kao Izvještaj o mentalnom zdravlju djece u Crnoj Gori koji su dostavili do nivoa Skupštine Crne Gore, čime su privukli i veću pažnju javnosti. Prilikom odlučivanja o tome koja će pitanja postaviti u anketi, nastojali su odabrati najbolja moguća. Upoznata je da su pojedine nevladine organizacije radile sopstvena istraživanja čiji rezultati su kompatibilni sa rezultatima iz Izvještaja. Zabrinjavajuće je što je droga djeci lako dostupna. Kada je riječ o alkoholu, u pojedinim zemljama je propisano do koliko sati se isti može kupovati.

Rezultati istraživanja ukazuju da bi pažnja roditelja morala biti veća. Mnogi roditelji ne shvataju da je od izuzetne važnosti način korišćenja slobodnog vremena njihove djece, a jedan od velikih problema sa kojima se djeca susreću su visoke cijene sadržaja predviđenih za djecu, što ih onemogućava u korišćenju slobodnog vremena na kreativan način.

Prema njenom mišljenju, za poštovanje je rad pojedinih kancelarija za prevenciju narkomanije, ali je upitno njihovo djelovanje jer im se javljaju djeca u momentu kada su već suočena sa problemom i kada ne postoji mnogo prostora za preventivno djelovanje. Izjavila je da nema pouzdane informacije o nacionalnom Savjetu za sprječavanje zloupotrebe droga, čak ni ko njime predsjedava i da li isti djeluje. Navela je da je prošlo dosta vremena bez ijedne sjednice Savjeta, što dovodi u pitanje kvalitet njegovog rada.

Podsjetila je da se ove godine Evropska mreža ombudsmana za djecu bavila problemima sa kojima se djeca susreću u digitalnom okruženju. Iako se djeci ne može i ne treba zabraniti korišćenje interneta, potrebno ih je edukovati o sigurnom korišćenju interneta i izgraditi set zaštitnih mjera.

Danas u Crnoj Gori postoji samo jedna institucija za resocijalizaciju i rehabilitaciju zavisnika, ne samo od psihoaktivnih droga, nego i od ostalih zavisnosti, a to je JU „Kakaricka Gora“. Prema njenom mišljenju, ova ustanova nije dovoljna, jer je osnovana kao privremeno rješenje od strane Glavnog grada Podgorice. Takođe, nije umrežena u sistem zdravstva, niti u sistem socijalne zaštite. Svi su upoznati i sa problemima sa kojima se suočava Specijalna bolnica za psihijatriju u Dobroti.

Činjenica je da se bez prisustva roditelja i edukacije ne mogu postići kvalitetna rješenja za sva pitanja vezana za djecu. Poručila je da se u razvijenim zemljama o seksualnom obrazovanju djece počinje učiti u vrtiću, ali ovo pitanje nije uređeno na najbolji način ni u zemljama regiona. Smatra da bi trebalo mnogo više raditi na ovom planu.

Povodom razmatranja Izvještaja „Djeca i bolesti zavisnosti u Crnoj Gori“ koji je Odboru za ljudska prava i slobode podnijela institucija Zaštitnika/ce ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Odbor za ljudska prava i slobode sa 42. sjednice, održane 30. septembra 2019. godine, podnosi

I Z V J E Š T A J

O RAZMATRANJU IZVJEŠTAJA „DJECA I BOLESTI ZAVISNOSTI U CRNOJ GORI“

Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore, u skladu sa članom 68 Poslovnika Skupštine, na osnovu Plana aktivnosti Odbora za 2019. godinu, sačinjenog na osnovu:

- Programa rada Vlade Crne Gore za 2019. godinu,
- aktivnosti Skupštine Crne Gore i
- jednog broja nerealizovanih aktivnosti iz Plana aktivnosti Odbora za 2018. godinu,

a polazeći od navoda u Izvještaju Evropske komisije o Crnoj Gori za 2019. godinu: *„Kada je riječ o pravima djeteta, osnovana je radna grupa za praćenje implementacije Strategije za prevenciju i zaštitu djece od nasilja u porodici, a Ministarstvo prosvjete preuzelo je odgovornost za njenu implementaciju. Potrebna je bolja koordinacija i praćenje politika za djecu. Institucionalni odgovor treba da bude proaktivniji i treba da bude praćen usaglašenim prikupljanjem podataka kod tijela koja su zadužena za praćenje dječjih prava, kao i dodatnim finansijskim sredstvima. Potrebno je više napora i da se riješe pitanja prisilnih dječjih brakova i dječjeg prosjačenja, koja uglavnom pogađaju romsku zajednicu, kao i pitanje ukupnog nasilja nad djecom. Potrebna su poboljšanja i u postupanju prema maloljetnicima u zatvorima. Veoma mali broj prijavljenih slučajeva seksualnog nasilja nad djecom izaziva bojazan da se ti slučajevi ne prijavljuju u mjeri u kojoj se dešavaju i da ne dolazi do identifikacije žrtava. Proces deinstitucionalizacije polako se nastavlja i treba da se ubrza i dobije podršku alternativnih usluga, između ostalog jačanjem sistema za dječju zaštitu i razvoj hraniteljskog staranja. Ukupni pristup i kvalitet usluga dječje i socijalne zaštite i inkluzivnog obrazovanja za djecu sa smetnjama u razvoju treba da se poboljša zajedno sa uslugama ranog otkrivanja, intervenisanja i rehabilitacije na nacionalnom nivou.“* (str. 30 i 31 Preвода Izvještaja Evropske komisije o Crnoj Gori za 2019. godinu),

na **42. sjednici, održanoj 30. septembra 2019. godine** razmotrio je Izvještaj „Djeca i bolesti zavisnosti u Crnoj Gori“.

Uvodno obrazloženje o Izvještaju „Djeca i bolesti zavisnosti u Crnoj Gori“ dala je Snežana Mijušković, zamjenica Zaštitnika/ce ljudskih prava i sloboda Crne Gore. Informisala je:

- da je Izvještaj baziran na stavovima djece, te da je istraživanjem obuhvaćeno 1000 ispitanika (342 ispitanika iz 37 osnovnih i 658 ispitanika iz 25 srednjih škola),
- da je osnovni cilj istraživanja bio da se utvrdi stepen učestalosti korišćenja duvana, alkohola, droga, učešće u igrama na sreću, posjećivanju kladionica i kockanju na internetu, kao i dostupnost psihoaktivnih supstanci osnovnoškolcima i srednjoškolcima,
- da su specifični ciljevi bili: utvrđivanje obrazaca ponašanja roditelja koji potencijalno imaju ulogu generatora nepoželjnog ponašanja učenika; utvrđivanje određenih karakteristika ličnosti i stavova učenika koji potencijalno predstavljaju faktore nepoželjnih ponašanja i utvrđivanje načina na koji učenici provode slobodno vrijeme, a sastavni dio ovog cilja je i utvrđivanje odnosa između korišćenja slobodnog vremena i nepoželjnog ponašanja.

Zamjenica zaštitnika/ce je obavijestila o ključnim analitičkim nalazima i Preporukama Zaštitnika upućenim Vladi Crne Gore, Ministarstvu prosvjete, Ministarstvu zdravlja, Ministarstvu rada i socijalnog staranja, Ministarstvu sporta i mladih, Ministarstvu kulture i lokalnim samoupravama.

U raspravi su učestvovali: predsjednik Odbora dr Halil Duković i članovi Odbora: Momčilo Martinović, mr Branka Tanasijević, dr Suad Numanović i Mirsad Murić.

***

Povodom razmatranja Izvještaja „Djeca i bolesti zavisnosti u Crnoj Gori“, Odbor za ljudska prava i slobode je jednoglasno (sa šest glasova “za”) donio sledeći

ZAKLJUČAK

1. Polazeći od prilično zabrinjavajućih ključnih nalaza istraživanja kojim je obuhvaćeno 1.000 ispitanika (342 ispitanika iz 37 osnovnih i 658 ispitanika iz 25 srednjih škola) i neophodnosti preduzimanja aktivnosti na rješavanju identifikovanih problema, Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore podržava Preporuke Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore upućene: Vladi Crne Gore, Ministarstvu prosvjete, Ministarstvu zdravlja, Ministarstvu rada i socijalnog staranja, Ministarstvu sporta i mladih, Ministarstvu kulture i lokalnim samoupravama.
Odbor cijeni da su nadležni organi dužni da sa posebnom pažnjom preduzmu aktivnosti na realizaciji datih Preporuka, a sve u najboljem interesu djeteta.
2. Odbor za ljudska prava i slobode ocjenjuje da posebnu pažnju treba posvetiti djeci uzrasta od šestog razreda osnovne do drugog razreda srednje škole, jer je u pogledu korišćenja psiho-aktivnih supstanci to najrizičniji period njihovog odrastanja. U tom smislu neophodan je multisektorski pristup i koordinirana saradnja ustanova obrazovanja, zdravstvene, socijalne i dječje zaštite, sporta i kulture na lokalnom nivou u cilju sprovođenja preventivnih programa.
3. Imajući u vidu da su roditelji još uvijek nedovoljno informisani o problemima sa kojima se suočavaju njihova djeca, posebno kad su u pitanju bolesti zavisnosti, Odbor za ljudska prava i slobode ocjenjuje da nadležne institucije treba da usmjere aktivnosti na osnivanje i adekvatno funkcionisanje savjetovališta za roditelje, a posebno za roditelje zavisnika kako bi im pomogli da steknu znanja o najboljem pristupu prema problematičnoj djeci i liječenju bolesti zavisnosti.
4. Odbor za ljudska prava i slobode ocjenjuje da je u narednom periodu potrebno ojačati mjere za rješavanje problema upotrebe alkohola i droga od strane djece i adolescenata, uključujući programe podizanja svijesti, primjenu propisa o prodaji alkohola i programe prevencije i rehabilitacije, što je sugerisano i u Zaključnim zapažanjima Komiteta UN o pravima djeteta, upućenim Crnoj Gori u junu 2018. godine.
5. U 2020. godini, u skladu sa planom aktivnosti, a u okviru kontrolne i nadzorne uloge, Odbor za ljudska prava i slobode organizovaće kontrolno saslušanje predstavnika nadležnih institucija zaduženih za realizaciju Preporuka Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, sadržanih u Izvještaju „Djeca i bolesti zavisnosti u Crnoj Gori“.
6. Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore će Zaključak dostaviti Kolegijumu Predsjednika Skupštine Crne Gore, Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Kancelariji za evropske integracije, Delegaciji Evropske unije u Crnoj Gori, Predstavništvu UNICEF-a u Crnoj Gori, na upoznavanje i Vladi Crne Gore, Ministarstvu prosvjete, Ministarstvu zdravlja, Ministarstvu rada i socijalnog staranja, Ministarstvu sporta i mladih, Ministarstvu kulture i Zajednici opština Crne Gore, na dalji postupak.

TREĆA TAČKA- TEKUĆA PITANJA

(1) Dopis Savjeta za građansku kontrolu rada policije, broj 00-63-8/19-5/5 od 20. avgusta 2019. godine

Predsjednik Odbora dr Halil Duković je upoznao članove Odbora sa Dopisom Savjeta za građansku kontrolu rada policije od 20. avgusta 2019. godine i Zaključkom koji je Savjet donio postupajući po sopstvenoj inicijativi nakon razmatranja načina daljeg unapređenja policijske odgovornosti i povjerenja kod javnosti.

Sjednica je završena u 17 sati i 35 minuta.

**ZAPISNIK SAČINILA
SEKRETAR ODBORA**

Slava Burić

PREDSJEDNIK ODBORA

dr Halil Duković